

Správa o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky v období od júla do konca roku 2013

Povodne v roku 2013 zasiahli všetky kraje v Slovenskej republike. Prvá povodňová situácia sa vyskytla už 06.01.2013 na Záhorskej nížine a trvala tri dni. Potom dňa 24.01.2013 zasiahla menšia povodňová vlna v Pasienskom potoku obec Rakúsy v okrese Kežmarok a o týždeň neskôr, dňa 31.01.2013 povodeň v Bielej Orave a jej prítokoch postihla obec Oravská Lesná v okrese Námestovo. Len o niekoľko hodín neskôr nasledovala séria povodní na nížinách, ktoré začali na Podunajskej nížine, kde dňa 01.02.2013 od 18:00 hod. vyhlásili II. stupeň povodňovej aktivity na čerpacích staniaciach Nová Osada a Patince a v priľahlých kanálových sústavách. V období od 01.02.2013 18:00 hod nepretržite do 15.11.2013 15:00 hod. bol v niektorej oblasti na území Slovenskej republiky vyhlásený II. alebo III. stupeň povodňovej aktivity, pričom sa vystriedali takmer všetky príčiny povodní, od upchatia prietokového profilu koryta vodného toku kašovitým ľadom a vzpriečenými kryhami, cez rýchle topenie sa snehu na zamrzutej pôde sprevádzané zrážkami, regionálne dažde rôznej výdatnosti a trvania, až po konvektívne zrážky vo forme lokálnych krátkotrvajúcich intenzívnych dažďov, často sprevádzané búrkami a krúpami.

V roku 2013 vyvrcholilo obdobie povodní na Slovensku počas júna. Na začiatku júna 2013 prišla v Dunaji extrémne vysoká povodňová vlna, ktorej maximálny prietok bol $10\,640\text{ m}^3\cdot\text{s}^{-1}$ a vlna mala objem 9,884 mld. m^3 . Príčinou povodne v Dunaji boli mimoriadne výdatné zrážky v hornej časti povodia rieky, najmä na územiach Nemecka a Rakúska. V rovnakom čase, potom koncom júna a ešte na začiatku augusta 2013 sa na území Slovenska vyskytovali povodne, ktorých príčinami boli frontálne viacdenné zrážky rôznej intenzity alebo lejaky s búrkami a miestami aj s krupobitím. Vysoká nasýtenosť povodí z predchádzajúceho obdobia spôsobovala veľmi rýchlu reakciu vodných tokov najmä na intenzívne lokálne zrážky. Takéto povodne sa vyskytli v okresoch Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bánovce nad Bebravou, Brezno, Dunajská Streda, Humenné, Ilava, Kežmarok, Košice 2, Košice – okolie, Krupina, Kysucké Nové Mesto, Levice, Levoča, Lučenec, Námestovo, Poltár, Poprad, Prešov, Prievidza, Revúca, Rimavská Sobota, Rožňava, Sabinov, Senec, Skalica, Spišská Nová Ves, Svidník, Trebišov, Veľký Krtíš, Vranov nad Topľou, Zvolen a Žarnovica.

1. Odôvodnenie obdobia hodnoteného v predkladanej správe

Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení zákona č. 180/2013 Z. z. (ďalej len „zákon č. 7/2010 Z. z.“) ustanovuje logickú postupnosť jednotlivých činností cyklu manažmentu povodňového rizika ktorý, okrem výstavby, prevádzky, údržby a opráv preventívnych protipovodňových opatrení, možno opísať tromi krokmi:

1. Povodne neodpúšťajú nepripravenosť, a preto je nevyhnutná dôkladná organizačná, metodická, technická a personálna príprava správcov vodných tokov, obcí, jednotiek Hasičského a záchranného zboru a ďalších príslušných zložiek integrovaného záchranného systému na vykonávanie zásahov v čase nebezpečenstva povodní, čo je zahrnuté v povodňových plánoch zabezpečovacích prác a povodňových plánoch záchranných prác, ktoré sa podľa § 10 ods. 4 zákona č. 7/2010 Z. z. každoročne preskúmajú a v závislosti od potrieb aktualizujú. Zmeny podstatného významu sa do povodňových plánov musia zapracovať bezodkladne.
2. Na vznik povodňovej situácie je nevyhnutné reagovať čo najskôr a primerane k možným rizikám. Nevyhnutným predpokladom na účinnú reakciu na nebezpečenstvo povodne je nepretržité monitorovanie meteorologickej a hydrologickej situácie, vydávanie predpovedí

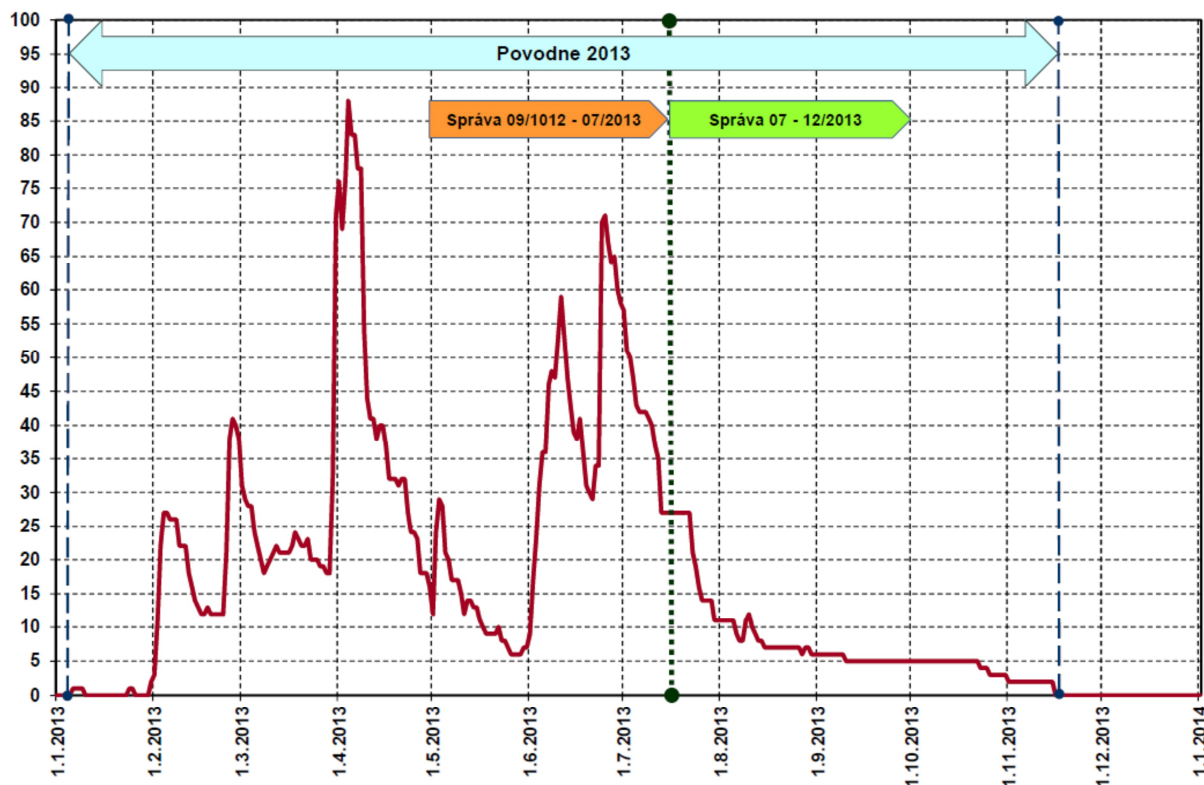
a včasné varovanie. Podľa § 11 zákona č. 7/2010 Z. z. mieru nebezpečenstva povodne charakterizujú stupne povodňovej aktivity, ktoré okrem I. stupňa povodňovej aktivity vyhlasujú a odvolávajú starostovia obcí, prednostovia okresných úradov a prednostovia okresných úradov v sídlach krajov v závislosti od rozsahu územia ohrozeného povodňou, na hraničných úsekoch vodných tokov a pre územia presahujúce územný obvod jedného kraja minister životného prostredia Slovenskej republiky. Ťažisko aktivít počas povodne spočíva vo vykonávaní zásahov povodňových zabezpečovacích a povodňových záchranných prác podľa povodňových plánov a ďalších opatrení na ochranu ľudského zdravia, životného prostredia, kultúrneho dedičstva a hospodárskych činností vykonávaných na základe príkazov, ktoré môžu vydať orgány ochrany pred povodňami alebo obce.

3. Po skončení povodne je treba čo najskôr obnoviť základné podmienky na normálny život na záplavou zasiahnutom území a odstrániť poškodenia protipovodňovej infraštruktúry tak, aby bola pripravená poskytnúť potrebnú ochranu pri ďalšej povodni. Až po dokončení týchto krokov sa pristupuje k vyhodnocovaniu výdavkov, ktoré boli vynaložené na vykonávanie povodňových zabezpečovacích a povodňových záchranných prác a k verifikácii povodňových škôd. Zákon č. 7/2010 Z. z. v § 11 ods. 9 písm. b) ustanovuje, že II. stupeň povodňovej aktivity a III. stupeň povodňovej aktivity sa odvoláva vtedy, keď pominuli dôvody, na základe ktorých boli vyhlásené a vykonali sa nevyhnutné technické opatrenia na zamedzenie vzniku ďalších povodňových škôd. Ďalej zákon č. 7/2010 Z. z. v § 11 ods. 10 ustanovuje, že po odvolaní III. stupňa povodňovej aktivity je vyhlásený až do odvolania II. stupeň povodňovej aktivity, počas ktorého sa dokončia povodňové zabezpečovacie práce a povodňové záchranné práce. Podľa § 19 ods. 9 zákona č. 7/2010 Z. z. súhrnné správy o priebehu povodní, ich následkoch a vykonaných opatreniach, vrátane vyhodnotenia vynaložených výdavkov a povodňových škôd, v termínoch, ktoré závisia od času odvolania II. stupňa povodňovej aktivity predkladajú:
 - a) obce okresným úradom do 20 pracovných dní,
 - b) okresné úrady okresným úradom v sídlach krajov do 25 pracovných dní,
 - c) okresné úrady v sídlach krajov Ministerstvu životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) a Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky (MV SR) do 30 pracovných dní.

V čase ukončovania povodňových zabezpečovacích a povodňových záchranných prác pri povodni v Dunaji Technický štáb Ústrednej povodňovej komisie na rokovaní dňa 12.07.2013 z dôvodu pretrvávajúcej povodňovej situácie vo viacerých oblastiach na Slovensku odporučal, aby MŽP SR v spolupráci s MV SR na základe § 19 ods. 10 zákona č. 7/2010 Z. z. čo najskôr po odvolaní II. stupňa povodňovej aktivity na slovenskom úseku Dunaja prišli k vypracovaniu materiálu „Správa o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky v období od septembra 2012 do júla 2013“. MŽP SR spolu s MV SR predmetný materiál vypracovali a následne ho vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“) na 81. rokovaní dňa 30.10.2013 schválila uznesením č. 637.

V čase prípravy materiálu „Správa o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky v období od septembra 2012 do júla 2013“ pretrvávalo vyhlásenie II. stupňa povodňovej aktivity v 12 lokalitách, pričom ešte vôbec nebolo jasné, kedy situácia umožní ich odvolanie. Navyše, v dňoch 09.08.2013 a 10.08.2013 povodne zasiahli ďalšie 4 obce a 28. 08. 2013 sa vyskytla ešte jedna povodeň. Informácie o výdavkoch vynaložených na riešenie povodňových situácií v týchto lokalitách sa ešte nedali zahrnúť do pripravovaného materiálu a prípadné odsunutie predloženia správy na rokovanie vlády SR na neskorší čas by spôsobilo, že obciam postihnutým povodňami už v 1. štvrtroku 2013 by bolo možné uhradiť verifikované výdavky vynaložené na vykonávanie povodňových záchranných prác až ku

koncu roku 2013 alebo začiatkom roku 2014. Dňa 15.11.2013 o 15:00 hod. bol po dokončení povodňových zabezpečovacích prác v čiastkovom povodí Slanej na rieke Rimavica, na XIII. povodňovom úseku v okresoch Poltár a Lučenec a v obci Utekáč odvolaný II. stupeň povodňovej aktivity, čím na Slovensku definitívne uzavrelo riešenie všetkých povodňových situácií v roku 2013.

Obr. 1: Počet oblastí, v ktorých bol v roku 2013 vyhlásený II. alebo III. stupeň povodňovej aktivity a vymedzenie období hodnotených v správach o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky

2. Povodne na Slovensku od júla do konca roku 2013

Na Slovensku bol počas prvého polroka, v období od začiatku januára do konca júna 2013 zaznamenaný druhý najvyšší úhrn zrážok od roku 1881, v ktorom začali na našom území systematické a metodicky korektné merania zrážok. V prvom polroku 2013, s výnimkou apríla, boli počas všetkých mesiacov priemerné mesačné úhrny zrážok vyššie ako je dlhodobý priemer vypočítaný z mesačných úhrnov zrážok počas obdobia od roku 1901 do roku 1990 (ďalej len „dlhodobý priemer“). Nadpriemerne vysoké úhrny zrážok na väčšej časti územia Slovenskej republiky zabezpečili dostatok a miestami až prebytok vody v krajine, čím sa zvýšila jej citlivosť na zrážky, tvorbu povrchového odtoku a vznik povodní.

Na území Slovenskej republiky bol v júli 2013, v porovnaní s predchádzajúcimi mesiacmi, zaznamenaný relatívne výrazný pokles zrážkovej činnosti, pričom sa zrážky v jednotlivých oblastiach Slovenska vyskytovali veľmi nerovnomerne. Podľa výsledkov spracovania meraní zrážok v približne 600 staniciach reprezentatívne pokrývajúcich celé územie Slovenskej republiky bol v júli priemerný úhrn zrážok 28 mm (28 litrov vody na 1 m²), čo je len 31 % dlhodobého priemeru. Na západnom Slovensku bol priemerný úhrn zrážok iba 10 mm (14 % dlhodobého priemeru), na strednom Slovensku to bolo 21 mm (21 % dlhodobého priemeru) a na východnom Slovensku bol priemerný úhrn zrážok 53 mm (55 % dlhodobého priemeru). Veľmi nízke úhrny zrážok spôsobilo najmä zotrvávanie oblasti nižšieho tlaku vzduchu nad západnou Európou a zoslabenie jeho prúdenia od Atlantického

oceánu nad Európou, pričom sa len ojedinele vyskytovali prehánky s búrkami. V júli 2013 bol na Slovensku zaznamenaný druhý najnižší priemerný mesačný úhrn zrážok od roku 1881. Najnižší priemerný úhrn zrážok za júl sa na Slovensku vyskytol v roku 1928 (24 mm) a za rokom 2013 tesne nasledujú roky 1904 a 1911, v ktorých bol počas júla priemerný úhrn zrážok 29 mm. Počas júla 2013 vôbec nepršalo v staniaciach v Zlatnej na Ostrove a Palárikove (úhrn zrážok 0 mm), mesačný úhrn zrážok 0,5 mm zaznamenali v Brehoch a úhrn zrážok výšky 1 mm sa vyskytol v Bánovciach nad Bebravou, Bystričanoch, Novákoch a Prievidzi. V júli 2013 zaznamenali mesačné úhrny zrážok vyššie ako 50 mm v staniaciach Osrbliie (54 mm), Luková a Predná Hora (po 82 mm), Zlatá Idka (85 mm), Slanská Huta (94 mm), Slavošovce (97 mm) a Ratková (105 mm).

V júli 2013 sa na území Slovenska vyskytla iba jedna povodeň, ktorú 11.07.2013 popoludní spôsobila v obci Chorváty (okres Košice – okolie) prietrž mračien s krupobitím. Okrem tejto povodne v júli pretrvávali II. stupne povodňovej aktivity, ktoré boli vyhlásené ešte počas júna:

- v čiastkovom povodí Slanej na Rimave, Klenoveckej Rimave, Rimavici a ich prítokoch v okresoch Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota a Rožňava,
- v čiastkovom povodí Hornádu na Draveckom potoku a Bicíre v obci Dravce v okrese Levoča,
- v čiastkovom povodí Bodrogu na Olšave v Davidove a na Rakovci v Kamennej Porube v okrese Vranov nad Topľou.

Podobne ako júl, tiež august 2013 bol na zrážky pomerne chudobným mesiacom, v ktorom priemerný úhrn zrážok na Slovensku dosiahol výšku 51 mm, čo je 63 % dlhodobého priemeru. Na území Slovenska však boli zrážky rozdelené veľmi nerovnomerne. Na západe krajiny pršalo výdatnejšie a priemerný úhrn zrážok dosiahol výšku 78 mm, čo je 124 % dlhodobého priemeru. Menej zrážok spadlo na strednom Slovensku, kde bol priemerný úhrn zrážok 57 mm (62 % dlhodobého priemeru) a na východe Slovenska bolo veľmi sucho, kde priemerný úhrn zrážok dosiahol výšku len 19 mm, čo je 22 % dlhodobého priemeru. V auguste 2013 zaznamenali úhrny zrážok nižšie ako 10 mm v staniaciach Turňa nad Bodvou (2 mm), Jasov (3 mm), Bardejov, Malý Šariš, Ratková a Široké (po 4 mm), Oľka, Ratkovské Bystré a Turany nad Ondavou (po 5 mm), Hnúšť'a, Klenovec a Rimavské Brezovo (po 7 mm), Teplý Vrch (8 mm), Bretka (9 mm), Košice a Lenartovce (po 10 mm). Naopak, úhrny zrážok vyššie ako 100 mm zaznamenali v staniaciach Oravská Lesná (159 mm), Cífer (155 mm), Most pri Bratislave (149 mm), Hruštín (134 mm), Kráľová pri Senci a Mierovo (po 129 mm), Smolenice (126 mm), Tureň (123 mm), Boleráz, Majcichov a Vrbovce (po 121 mm), Zázrivá (117 mm), Brusno (111 mm), Dolný Kubín (109 mm), Švedlár (107 mm), Oravský Podzámok (103 mm) a Sliač (101 mm).

Počas augusta 2013 sa v Slovenskej republike vyskytlo 5 povodní, pričom 4 boli na konci 1. dekády a posledná uzatvárala tento mesiac. Všetky povodne v auguste 2013 spôsobili krátkotrvajúce intenzívne dažde, ktoré spadli na veľmi malé územia. Na Slovensku sú najčastejšou príčinou lokálnych príválových povodní dažde mimoriadne veľkej intenzity, ktoré sa vyskytujú najmä počas teplejších častí roka a takmer vždy sú spojené so vznikom búrok. U nás je obvyklá doba existencie búrkového oblaku, od času jeho vzniku až po rozpad, približne jedna až dve hodiny a z toho dôvodu je mimoriadne ťažké s potrebnou presnosťou predpovedať čas a miesto výskytu príválovej povodne. Pritom v takýchto prípadoch najmä od spoľahlivosti predpovede a včasného vydania varovania závisí nasadenie síl a prostriedkov, ktoré sú potrebné na odvrátenie hroziaceho povodňového rizika. Výsledky analýz preukázali, že na Slovensku sa príválová povodeň môže vyskytnúť kdekoľvek, od náveterných svahov pohorí lemujúcich od západu až na východ hranicu územia Slovenskej republiky, cez horské

pásma ležiace v strede krajiny, až po ktorékoľvek miesto na rozsiahlych rovinách na juhozápade a juhovýchode Slovenska. Na doplnenie tejto informácie možno uviesť, že najvyšší denný úhrn zrážok na území Slovenska bol zaznamenaný počas lokálnej búrky v obci Salka ležiacej neďaleko ústia Ipľa do Dunaja, kde 12.07.1957 v priebehu silného lejaku spadlo 228,5 mm zrážok, pričom celkový denný úhrn zrážok bol vysoký až 231,9 mm. Počas 20. storočia spôsobil najväčšiu povodňovú tragédiu na Slovensku prívalový dažď dňa 20.07.1998, ktorý zasiahol povodia Malej Svinky a pravostranných prítokov rieky Torysa. Krátkodobá intenzita tohto dažďa chvíľami prevyšovala až $3 \text{ mm} \cdot \text{min}^{-1}$ a úhrn zrážok bol vyšší ako 100 mm, v centre búrkového mraku to bolo až 130 mm. Vodný živel počas tejto povodne zbral život 58 ľuďom a ďalších 61 osôb bolo zranených.

V obci Dolný Vadičov (okres Kysucké Nové Mesto) sa v dôsledku prívalového dažďa vyliala voda z koryta bezmenného pravostranného prítoku Vadičovského potoka. Povodeň zaplavila územie na dolnom konci obce a miestnu komunikáciu vedúcu popri rozvodnenom potoku. Starostka obce vyhlásila 09.08.2013 o 17:00 hod. III. stupeň povodňovej aktivity, ktorý odvolala po skončení záplavy územia o 21:00 hod. Vykonávanie povodňových záchranných a povodňových zabezpečovacích prác v Dolnom Vadičove dokončili 12.08.2013 o 15:00 hod. a následne starostka obce odvolala II. stupeň povodňovej aktivity.

O niekoľko hodín neskôr ako v Dolnom Vadičove spôsobil lokálny intenzívny dažď s úhrnom zrážok vyšším ako 50 mm povodeň v obciach Hubice a Štvrtek na Ostrove (okres Dunajská Streda), ktoré ležia v hornej časti Žitného ostrova. Starostovia lejacom zasiahnutých obcí vyhlásili 09.08.2013 o 23:00 hod. III. stupeň povodňovej aktivity. Odvodňovacie systémy v obciach nestačili odvádzať dažďovú vodu, následkom čoho v Hubiciach voda zaplavila nižšie položené ulice, medzi nimi aj cestu vedúcu do Štvrťka na Ostrove a pivnice 9 rodinných domov. Záplava tiež ohrozila čistiareň odpadových vôd, ktorá slúži 6 obciam. Čerpacia stanica nestačila prečerpávať veľké množstvo pritekajúcej vody a došlo k zaplaveniu celého areálu a jeho okolia až do výšky 0,5 m. V obci Štvrtek na Ostrove voda zaplavila nižšie položené ulice približne do výšky 1,4 m a miestami hladina vody siahala až 2 m nad povrch terénu. Voda vnikla do pivníc a suterénov 10 rodinných domov a garáží. Po ustúpení záplavy z územia pominulo bezprostredné povodňové nebezpečenstvo a starostovia lejacom zasiahnutých obcí odvolali III. stupeň povodňovej aktivity, v Hubiciach 10.08.2013 o 10:00 hod. a vo Štvrťku na Ostrove o 12:00 hod.

Ďalšia povodeň zasiahla dňa 10.08.2013 v popoludňajších hodinách obec Závadka nad Hronom (okres Brezno) a tiež ju spôsobil prívalový dažď s krúpami. Počas dažďa, približne od 14:30 hod. začali stúpať hladiny v drobných vodných tokoch pretekajúcich obcou a okolo 15. hodiny sa voda začala vylievať z ich koryt. Starosta obce Závadka nad Hronom vyhlásil 10.08.2013 o 15:30 hod. III. stupeň povodňovej aktivity a s pomocou obecnej povodňovej komisie organizoval povodňové záchranné práce. Povodeň zaplavila nielen miestne komunikácie, ale aj úsek cesty I. triedy č. I/66. Voda vyliala z koryt vodných tokov zaplavovala záhrady a suterény rodinných domov. Povodeň tiež zasiahla Spoločenský dom, v ktorom zaplavila suterén, kancelárske priestory obecného úradu, miestnosť miestneho rozhlasu, klubovňu, reštauráciu, kuchyňu a spojovacie chodby. V objekte základnej školy povodeň zaplavila telocvičňu, šatne, sociálne zariadenia a spojovaciu chodbu medzi základnou a materskou školou. V Závadke nad Hronom povodeň zaplavila spodné časti 13 rodinných domov a 4 nebytových budov. Povodeň čiastočne zaplavila aj čistiareň odpadových vôd. Na Hronskej ulici sa počas povodne zosunul svah na miestnu komunikáciu. Rýchly vývoj povodňovej situácie umožnil, aby starosta obce 10.08.2013 už o 16:00 hod. odvolal III. stupeň povodňovej aktivity a vyhlásil II. stupeň povodňovej aktivity, počas ktorého sa dokončovali povodňové zabezpečovacie a povodňové záchranné práce. Starosta obce Závadka nad Hronom odvolal II. stupeň povodňovej aktivity 11.08.2013 o 06:00 hod.

V roku 2013 sa posledná povodeň na Slovensku vyskytla 28.08.2013 popoludní v obci Veľký Biel (okres Senec). Intenzívny dážď a povrchový odtok z blízkeho logistického centra na severovýchodnom okraji obce spôsobili vyliatie vody z jazierka na zachytávanie dažďových vôd a starosta obce Veľký Biel vyhlásil 28.08.2013 o 15:30 hod. III. stupeň povodňovej aktivity a súčasne aj mimoriadnu situáciu. Na vykonávanie povodňových záchranných prác boli nasadené jednotky Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Pezinku a obecný hasičský zbor obce Veľký Biel. Ťažisko povodňových záchranných prác spočívalo v čerpaní vody z jazierka do približne 300 m vzdialeného odvodňovacieho kanála a v ukladaní vriec naplnených pieskom popri cestnej komunikácii na Malobielskej ulici, s cieľom zabrániť prístupu vody k rodinným domom. Starosta obce po skončení povodňových záchranných prác 29.08.2013 o 12:00 hod. odvolal mimoriadnu situáciu a III. stupeň povodňovej aktivity, II. stupeň povodňovej aktivity na obdobie odstraňovania následkov povodne už nevyhlásil.

V priebehu augusta 2013 bol po dokončení všetkých nevyhnutných povodňových zabezpečovacích a povodňových záchranných prác odvolaný II. stupeň povodňovej aktivity, ktorý bol vyhlásený ešte počas povodní v júni v meste Hnúšťa (čiastkové povodie Slanej, okres Rimavská Sobota) a v obciach Dravce (čiastkové povodie Hornádu, okres Levoča), Kokava nad Rimavicou, Rimavská Baňa a Rimavské Zalužany (čiastkové povodie Slanej, okres Rimavská Sobota).

September 2013 bol na zrážky bohatší ako predchádzajúce dva letné mesiace. Na území Slovenska bol v septembri priemerný úhrn zrážok 82 mm, čo je 130 % dlhodobého priemeru. Mesačné úhrny značne nerovnomerne rozdelených zrážok sa pohybovali od 15 mm v stanici Zemplínske Hradište až po stanice, v ktorých mesačný úhrn zrážok prevýšil 150 mm. Napríklad na Skalnatom Plese zaznamenali mesačný úhrn zrážok výšky 207 mm, v Hutách 190 mm, Oraviciach 168 mm, Belej (okres Žilina) 154 mm a Podspádoch (osada v obci Tatranská Javorina, okres Poprad) 153 mm. Pomerne chladný september ukončil sezónu lokálnych privalových povodní, ktorých najčastejšou príčinou na Slovensku sú dažde mimoriadne veľkej intenzity typické pre teplejšie časti roka. Už ráno 07.09.2013 sa na niektorých miestach vo vyššie položených kotlinách vyskytol mráz aj vo výške 2 m a na východe Slovenska to miestami bolo najchladnejšie ráno od roku 1951. Potom, od 17.09.2013 nasledovalo ďalšie ochladenie. V roku 2013 sa na Slovensku nevyskytlo „babie leto“, ktoré u nás obvykle býva v druhej polovici septembra a prvej polovici októbra a je charakteristické bezveterným, takmer bezoblačným počasím s veľkými dennými amplitúdami teploty vzduchu, pričom pomerne chladné noci striedajú pokojné a príjemne teplé slnečné dni. Napriek tomu, že zrážkové úhrny počas septembra 2013 väčšinou mierne prevyšovali dlhodobý priemer, po relatívne suchom júli a auguste sme v Slovenskej republike nezaznamenali ani jednu povodeň.

V októbri 2013 dosiahol priemerný úhrn zrážok na území Slovenska výšku 33 mm, čo je 54 % dlhodobého priemeru. Mesačné úhrny zrážok zaznamenané v jednotlivých staniaciach sa pohybovali od 7 mm v Snine po 64 mm v Jasnej. Na porovnanie možno uviesť, že v októbri roku 2012 bol priemerný úhrn zrážok na Slovensku 107 mm, v roku 2002 to bolo 110 mm, v roku 1980 122 mm, v roku 1998 133 mm a v roku 1974 až 198 mm. V súvislosti s výskytom októbrových povodní na Slovensku je vhodné pripomenúť, že v prvej a druhej dekáde októbra 1974 výdatné zrážky takmer úplne nasýtili povodie Hrona a nasledujúci dážď s úhrnom výšky zhruba 100 mm počas 48 hodín vytvoril extrémnu povodňovú vlnu, ktorá 22.10.1974 v Banskej Bystrici kulminovala maximálnym prietokom vody s priemernou dobou opakovania raz za 1000 rokov a v Brehoch približne raz za 800 rokov. Ničivá povodeň v čiastkovom povodí Hrona v októbri 1974 zaplavila 4 650 rodinných domov, 82 km ciest, 30 km železničných tratí a pod vodou sa ocitlo územie na ploche viac ako 64 tis. ha.

V priebehu októbra 2013 po dokončení povodňových zabezpečovacích prác odvolali II. stupeň povodňovej aktivity, ktorý vyhlásili ešte počas povodní v júni v čiastkovom povodí Slanej na XIII. povodňovom úseku v Rimave a jej prítokoch v okresoch Revúca a Rimavská Sobota a v obciach Kamenná Poruba (čiastkové povodie Bodrogu, okres Vranov nad Topľou) a Klenovec (čiastkové povodie Slanej, okres Rimavská Sobota).

Rovnako ako v predchádzajúcom období, aj v novembri 2013 boli zrážky na Slovensku rozdelené dosť rozdielne, pričom úhrn zrážok zväčša prevyšoval dlhodobý priemer. Priemerný úhrn zrážok bol 92 mm, čo je 148 % dlhodobého priemeru, ale napriek tomu sa počas novembra 2013 nevyskytla ani jedna povodeň. Príroda si zrejme doplňovala zásoby vody, ktoré stratila počas predchádzajúcich suchších mesiacov.

Po dokončení povodňových zabezpečovacích a povodňových záchranných prác bol dňa 15.11.2013 odvolaný II. stupeň povodňovej aktivity v čiastkovom povodí Slanej na XIII. povodňovom úseku v Rimavici a jej prítokoch v okresoch Poltár a Lučenec a v obci Utekáč (čiastkové povodie Slanej, okres Poltár). Odvolaním II. stupňa povodňovej aktivity v čiastkovom povodí Slanej sa definitívne skončilo riešenie povodňových udalostí, ktoré sa vyskytli na území Slovenskej republiky v roku 2013 a do 31.12.2013 sa už nevyskytla ani jedna povodeň. V decembri 2013 bol na Slovensku priemerný úhrn zrážok vysoký iba 20 mm, čo je 38 % dlhodobého priemeru, ale v minulosti sa vyskytli aj oveľa nižšie úhrny, napríklad v decembri 2006 to bolo iba 16 mm, v decembri rokov 1924 a 1953 12 mm a najnižší úhrn zrážok od roku 1881 bol v decembri 1972, len 5 mm.

3. Výdavky na vykonávanie povodňových zabezpečovacích prác a povodňových záchranných prác počas povodní od júla do konca roku 2013

3.1. Výdavky na vykonávanie povodňových zabezpečovacích prác

a) Ministerstvo životného prostredia SR:

– Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Banská Štiavnica	222 832,55 EUR
– Slovenský hydrometeorologický ústav	179,53 EUR
Ministerstvo životného prostredia spolu:	223 012,08 EUR

b) Ministerstvo vnútra SR:

– orgány ochrany pred povodňami v okrese Banská Bystrica	3 488,92 EUR

c) Prešovský samosprávny kraj:

– Správa a údržba ciest Prešovského samosprávneho kraja	5 141,20 EUR

3.2. Výdavky na vykonávanie povodňových záchranných prác

a) Ministerstvo vnútra SR:

– obce v Bratislavskom kraji	410,00 EUR
– obce v Trnavskom kraji	3 815,64 EUR
– obce v Banskobystrickom kraji	52 738,24 EUR
– obce v Prešovskom kraji	1 625,05 EUR
– obce v Žilinskom kraji	1 671,93 EUR
Spolu:	60 260,86 EUR

b) Ministerstvo zdravotníctva SR:

Na vykonanie opatrení na obnovenie základných podmienok na zdravé životné podmienky a na predchádzanie ochoreniam v povodňami postihnutých oblastiach vynaložili:

– Regionálny úrad verejného zdravotníctva Poprad	11 868,25 EUR
– Regionálny úrad verejného zdravotníctva Prešov	9 505,00 EUR
Úrad verejného zdravotníctva SR spolu:	21 373,25 EUR

3.3. Vyhodnotenie povodňových škôd od júla do konca roku 2013

Povodňové škody po verifikáciu sú 678 046,16 EUR, z toho škody na majetku:

– fyzických osôb	40 950,00 EUR
– právnických osôb a fyzických osôb - podnikateľov:	10 990,00 EUR
– obcí	150 504,16 EUR
– štátu	475 602,00 EUR

4. Poučenie z povodní v Slovenskej republike počas hodnoteného obdobia

Z hodnotenia príčin a priebehu povodní na území Slovenskej republiky v hodnotenom období vyplynulo, že v niektorých oblastiach praktických aplikácií zákona č. 7/2010 Z. z. sú rezervy a nedostatky, preto je potrebné:

- Aktivitami okresných úradov skvalitniť metodické usmerňovanie samospráv v oblasti plnenia povinností vyplývajúcich zo zákona č. 7/2010 Z. z. Zlepšiť informovanosť občanov o povodniach a ich spoluprácu so samosprávami pri ochrane vlastného a obecného majetku.
- Z pozície okresných úradov zvýšiť úroveň kontroly plnenia povinností správcov vodných tokov podľa ustanovení zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov.
- Vykonať opatrenia na problémových úsekoch vodných tokov a odstrániť nedostatky na vodných tokoch, ktoré boli zistené pri povodňových prehliadkach.
- Technicky vyriešiť s vlastníkami, správcami a užívateľmi pozemkov odvádzanie vôd z povrchového odtoku z poľnohospodársky využívaných pozemkov, lesných pozemkov, spevnených plôch. V praxi dôsledne presadzovať príslušné ustanovenia zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Prehodnotiť ochranu pred povodňami postavenú na predpoklade vsakovania povrchových vôd odvedených zo zastavaných plôch do podlažia. Pri dlhší čas trvajúcich zrážkach alebo pri intenzívnych dažďoch je takýto spôsob ochrany pred povodňami neúčinný. Vodou nasýtené prostredie už nemôže prijímať ďalšiu vodu, a preto zákonite nastáva povrchový odtok, pričom dochádza k zaplaveniu územia. Nedostatočná vsakovacia kapacita alebo jej vyčerpanie nasýtením prostredia vodou z predchádzajúcich zrážok môže zapríčiniť povodeň na území, ktoré by inak nebolo zaplavené, a preto vznikajú povodne aj v lokalitách, kde predtým nebývali.
- Najspoľahlivejším, najjednoduchším a najlacnejším opatrením na ochranu pred povodňami je nepostaviť sa vode do cesty. Z uvedeného dôvodu dôsledne využívať mapy povodňového ohrozenia v územnom plánovaní a pri určovaní inundačných území.